

SİYASİ ROMANTİZM

CARL SCHMITT

ÇEVİREN
KADİR GÜLEN

CARL SCHMITT

Alman hukukçu ve siyaset teorisyeni (1888-1985). Plettenberg’de doğdu. Berlin, Münih ve Strasbourg üniversitelerinde hukuk öğrenimi gördü; 1910’da Strasbourg Üniversitesi’nde doktorasını tamamladı, 1916’da aynı üniversitede doçentlik tezini verdi. 1921’de Greifswald Üniversitesi’nde kamu hukuku profesörü oldu; ardından Bonn, Köln ve Berlin’de ders verdi. Weimar Cumhuriyeti döneminde egemenlik, diktatörlük, anayasa ve siyasal karar kavramları üzerine geliştirdiği kuramlarla hukuk ve siyaset düşüncesinin önde gelen isimlerinden biri hâline geldi. 1933’te Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi’ne katılan Schmitt, Nazi rejiminin hukuk düzeninin kuruluşunda çeşitli görevler üstlendi ve 1933-1945 yılları arasında Prusya Devlet Konseyi üyeliği yaptı. Savaş sonrasında öğretim üyeliğinden uzaklaştırıldı ve Nürnberg yargılamaları kapsamında sorgulandı; suçlanmadan serbest bırakıldı. Yaşamının geri kalanını büyük ölçüde Plettenberg’de geçiren Schmitt, liberalizm, parlamentarizm, egemenlik, siyasal olan ve uluslararası hukuk üzerine çalışmalarıyla 20. yüzyıl siyaset ve hukuk düşüncesinin en etkili ve tartışmalı isimlerinden biri oldu.

Başlıca eserleri: *Die Diktatur* (1921), *Parlamentar Demokrasinin Krizi* (2006), *Siyasi İlahiyat* (2002), *Siyasal Kavramı* (2012), *Tarih ve Siyaset Üzerine İki Deneme* (2009), *Kanunilik ve Meşruiyet* (2016), *Partizan Teorisi* (2017), *Değerlerin Tiranlığı* (2022), *Hukuki Düşüncenin Üç Türü* (2021), *Kara ve Deniz* (2020), *Roma Katolikliği ve Politik Form* (2021) ve *Hamlet ya da Hekuba: Zamanın Oyuna Baskını* (2020).

KADİR GÜLEN

Bursa’da doğdu (1986). Selçuk Üniversitesi’nde İktisat okudu (2010). Yurt ve Dünya, Bibliotech, Praksis, Kitaplık gibi dergilerde yazdı. Ankara Üniversitesi Felsefe Tarihi Ana Bilim Dalından “Heidegger’in Hegel Felsefesinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi” isimli teziyle mezun oldu (2018). Başlıca çevirileri: Thomas E. Wartenberg, *Küçük Çocuklar İçin Büyük Fikirler* (2018, Senem Kurtar ile); Erica Chenoweth ve Maria J. Stephan, *Sivil Direniş Neden İşe Yarar* (2018); Bryan Turner ve Simon Susen (ed.), *Pierre Bourdieu’nun Mirası* (2019); Frederick C. Crews, E. M. Forster’da *Hümanizmin Tehlikeleri* (2020); Brent Adkins, *Arzu ve Ölüm* (2020); *Krydan Köşeden Marksizm Kılavuzu* (2021); Charles Taylor, *Hegel ve Modern Toplum* (2021); Molly Farneth, *Hegel’in Toplumsal Etiği* (2021); Sarah Harasym (ed.), *Kayıp Yüzleşme* (2021), Robert Axelrod, *İşbirliğinin Evrimi* (2023); Lawrence H. Keeley *Uygarlardan Önce Savaş* (2023); Stanton Samenow, *Suçlular Nasıl Düşünür?* (2023); Jan Bremmer ve Herman Roodenburg, *Mizahın Kültürel Tarihi* (2024); Eva Illouz, *Modern Ruh* *Kurtarmak* (2024); *Marx’ın Cehennemi* (2025).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	
BİR GERİCİLİK VE YENİLENME İDEOLOJİSİ OLARAK ALMAN SİYASİ ROMANTİZM KAVRAMI	35
1. Fransızların Devrimci Bir İlke Olarak Romantizm Kavramı ve Rousseauculuk	39
2. Devrimin Romantik Tine ve Klasik Tine Göre Açıklanması	42
3. Siyasi Romantizm Kavramının Karmaşıklığı ve Onu Tanımlamaya Giden Yol	44
I	
DIŞARIDAKİ DURUM	49
1. Almanya'daki Romantik Yazarların Kişisel Siyasi Önemi	49
2. Schlegel'in Siyaseten Önemsizliği	52
3. Müller'in Siyasi Gelişimi	54
2	
ROMANTİK TİNİN YAPISI	67
1. Çağın Felsefi Problemi: Düşünce ile Varlık Karşıtlığı ve Gerçeğin Akıldışlılığı	67
2. Modern Akılcılığa Karşı Dört Tepki Tarzı	69
3. Tanrı, İnsanlık (Halk) ve Tarih	76
4. Devrimci Demiurgos Olarak İnsanlık, Muhafazakâr Demiurgos Olarak Tarih	76
5. Romantik Özne ve Yeni Gerçeklikler	83
6. Olanak ile Gerçekliğin Karşıtlığı	84
7. Halkın ve Tarihin Romantikleştirilmesi	87
8. İroni ve Entrika	91

9. Gerçeklik ve Bütünlük	94
10. Kozmosun Romantiklerce Ele Alınışı	97
11. Romantizmin Vesileci Yapısı ve Öznelciliğin Yarattığı Hayal Kırıklığı	100
12. Sebebin Antitezi Olarak Vesilenin Anlamı: Öznelci ile Hayalperestin İlişkisi Olarak Vesile	104
13. Eski Vesileciliğin Yapısı: Daha Yüce Bir Üçüncü Unsurla Vasiyetiyle Antitezlerin Askıya Alınması	107
14. Daha Yüksek Bir Etken Vasiyetiyle Karşıtlıkların Romantik Askıya Alınışı	111
15. Kavramların Birleşmesi	114
16. Romantik Üretkenlik: Dünyayı Bir Deneyim Vesilesi Olarak Görmek	117
17. Entelektüel Romantikler Arasında Entelektüel Alanların Kaynaşması	126
3	
SİYASİ ROMANTİZM	135
1. 1796'dan İtibaren Devlet Teorilerinin Gelişimine Dair Bir Araştırma	135
2. Romantik Devlet Anlayışı ile Karşıdevrimci ve Meşruiyetçi Anlayış Arasındaki Fark	142
3. Vesileci Romantik İlginin Nesneleri Olarak Kral ve Devlet	151
4. Romantik Kişinin Etik ve Hukuki Değerlendirmede Bulunma Kabiliyetsizliği	152
5. Siyaset Felsefesinde Romantikleştirilmiş Düşünceler	153
6. Adam Müller'in Üretkenliği: Akıl Yürütme Biçimi	155
7. Romantikleştirilmiş Bütün Nesnelerin Vesileci Karakteri	175
8. Romantik Siyasette Vesile Olan Sebep Değil Sonuçtur	177
9. Sezarların Tahtındaki Romantik Üzerine Bir Arasöz	182
10. Sonuç: Siyasi Olaylara Eşlik Eden Duygusal Bir Tepki Olarak Siyasi Romantizm	191

DİZİN	197
-------	-----

ÖNSÖZ

Almanlar halkın büyük çaba göstermeden mutabık olabileceği, kolayca çekip çevrilebilen basit bir sözcüğü tayin etme becerisinden yoksundur. Gerçek şu ki bizde bir sözcük çabucak sıradanlaşır fakat pratik ve akla yatkın bir anlamda kolay kolay gelenekselleşmeyi başaramaz. Görünüşte nesnel bir kavram olmayı sürdüren ve bu nedenle daha geniş kapsamlı bir belirlenimi gerekli kılan her türlü sözcük, muğlaklıklara ve sözlü polemiklere doğru sürüklenir ve bu karmaşa ortamında nesnel bir açıklamanın peşine düşen herkes bitmek bilmez bir diyaloga ve beyhude bir tartışmaya bulaştığını kıssa sürede fark eder.

Romantizm izleğinin, bu tarz düşünceleri çağrıştırması yalnız biz Almanlara özgü değil. Fransızca, İngilizce ve İtalyanca yürütülen tartışmalardaki karmaşa da aynı derecede büyüktür. Gerçi burada da Fransız dilinin sözel ustalığını hissetmekteyiz ve bu dili taklit etme eğilimi gösterebiliriz. Romantizmin insanın doğası gereği *bonte natürelle* [iyicil] olduğu inancından yani doğası gereği iyi olduğu savından hem psikolojik hem de kavramsal olarak türetilebilecek her türlü kavrayış olduğunu söylemeye gelmez mi basitçe? Fransızların ortaya attığı, görünüşe göre kendileri tarafından bilhassa aydınlatıcı olarak kabul edilen ve Seilliere'in mistisizmi ve romantizmi konu edinen çok sayıda kitabında genişletilip belgelendirilen bu tanımlama, gerçekte çok sayıda romantik fenomen açısından tatmin edici bir ölçüt sağlamakta olup gündelik sıradan ruh hâlleri ve olaylara da gönül rahatlığıyla uygulanabilir.

Bir şehrin sokaklarını durmadan arşınlayan ya da bir pa-

zarda gezinip dolaşan, köylü kadınların tezgahlarındaki malları sattığına ve ev hanımlarının alışverişlerini yaptığına göz gezdiren, bu insanların birbirlerine muhteşem meyveler ve lezzetli yiyecekler arz etme çabalarından derinden etkilenip sevimli çocuklardan ve kibar annelerden, hayat dolu gençlerden, gürbüz erkeklerden ve saygıdeğer eski toprak büyüklerden büyülenmiş birini canlandıralım gözümüzde. Bu tarz biri gerçekten romantik olurdu. Rousseau doğa durumunu resmedişi ve Novalis'in Ortaçağ tasviri belki de edebi nitelikleri bakımından bu kişiden farklıdır ama bu nitelikler temel anlamda ya da psikolojik olarak farklılık göstermezler. Çünkü romantik bir masal kurgulamak için tercih edilen durum ve izlek, özü itibarıyla bir kayıtsızlık meselesidir. Nitekim bilhassa romantik diye nitelendirilebilecek bir dizi meşhur figürle karşılaşırız böylece: Çocuksu masumiyet taşıyan ilkel insan, *bon sauvage* [soylu vahşi], şövalye ruhlu toprak beyi, soylu haydut reisi, gezgin çırak ve bütün bu kıymetli işe yaramaz tipler ve o iyi huylu Rus *muzhik*'i [köylü]. Bu figürlerin her biri, insan doğasında bir yerlerde doğuştan gelen bir iyiliğin bulunduğu inancından türemiştir.

Alman duyarlılıkları açısından –insan doğasının iyiliği tezine dayanan– böyle bir tanımlama, insana yönelik fazlasıyla ahlaki bir yönelim taşımaktadır. Tanımın tarihsel yönelimi yeterli değildir ve biraz olsun kozmosa yönelim göstermiş değildir. Romantizme ilişkin sarf edilecek son söz de değildir ve hiç de yeterli sayılmaz. Yine de söz konusu açıklamayı hor görmemiz gerektiği anlamına gelmez bu. En azından şunu kabul etmemiz lazım: Bu tanım romantik [olma] meselesinin ele alınış biçimini olumsuz şekilde etkileyen, sınırlandırılmamış yüzeysel tanımlamalarla yetiniyor değildir. Romantizmi hayal ürünü, aşırı tutkulu, düşsel ve şiirsel, sıra özlemi dolu, uzak memleketlere duyulan hasret ya da buna benzer türden şeylerle tanımlamak muhtemelen kendi başına romantizm olurdu ama tam anlamıyla bir romantizm kavrayışı olmazdı. Romantik diye saptanan bir dizi olayı derleyip

“romantik” amaçların bir listesini yaparak bunlardan romantikğin olası doğasına dair bir bakış açısı türetmeye çalışmak (her ne kadar bunun örnekleri olsa da) anlamsızdır. Ortaçağ romantiktir. Bu aynı zamanda bir harabe, ay ışığı, posta bozuları, şelaleler, nehir üzerindeki değirmenler ve daha pek çok şey için de geçerlidir ki bunların ayrıntılı olarak sıralanması ve az önce bahsi geçen romantik figürler listesiyle birleştirilmesi, ziyadesiyle eğlendirici bir kataloğu ortaya koyacaktır.

Bize doğru yöntemi işaret etmesi gereken şey aslında tam da bu tarz bir girişimin beyhudeliğidir. Romantiğin tanımı, romantik olarak kavranan herhangi bir nesneden ya da izlekten, Ortaçağdan ya da bir harabeden yola çıkılarak anlaşılamaz. Tam tersine, romantik öznenen hareket edilmesi gerekir. Belirli bir insan tipiyle karşı karşıya geleceğiz her zaman. Entelektüel meselelerde bu durum ayan beyan ortadadır. Romantiğin ayırt edici tutumuna dikkat kesilmek ve onun dünyayla kurduğu tam tek mil romantik ilişkiden hareket etmek zorundayız; bu tutumun yarattığı neticeden ve ya bir sonuç ya da belirti olarak ortaya çıkan tüm şeylerden ve koşullardan değil.

İnsanların doğuştan iyi olduğunu ileri süren tez bize en azından belli bir cevap sunmaktadır. Romantik tutumu bir formüle indirgeyerek anlamaya çalışır bu tez. Ulaştığı sonuçsa en azından tahmini bir belirlemedir. Entelektüel alandaki her söylemin, ister bilinçli ister bilinçsiz olsun, kendi öncülü olarak kâh ortodoks kâh sapkın bir dogmayı sahiplenmesidir bunun nedeni. Böylesi durumlarda kolaylıkla anlaşılabilir olacağı gibi, insanın doğuştan iyi olduğu öğretisi, bilhassa İlk Günah’ın reddiyle bağlantılı olan çok sayıda siyasi hareket için makul bir ölçüt olduğunu kanıtlamıştır kesinlikle. Bu tarz dogmatik bir tutumun nihai bir dürtü olarak kabul edilebileceği yer yalnızca duygusal anarşistler ve hümanitar-yanizm savunucuları arasında görülen sözümona Rousseau-cu eğilimler değildir; güçlü radikal hareketler için de geçerlidir. Birçok siyasi hizbin yaşamı –ki Ernst Troeltsch’in [*Hiris-*